

ความสัมพันธ์ระหว่างลาวกับจีน ยุคหลังสงครามเย็น

นายสมสำเร็จ ทวีคำ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2548

ISBN 974-53-2738-7

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

SINO – LAO RELATIONS IN THE POST-COLD WAR ERA

Mr. Somsamleth Thavikham

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts Program in International Relations

Department of International Relations

Faculty of Political Science

Chulalongkorn University

Academic Year 2005

ISBN 974-53-2738-7

481740

หัวข้อวิทยานิพนธ์ ความสัมพันธ์ระหว่างลาวกับจีน ยุคหลังสงครามเย็น
โดย นายสมสำเร็จ ทวีคำ
สาขาวิชา ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
อาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์วรศักดิ์ มหัทธโนบล
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม รองศาสตราจารย์ ดร. ชัยโชค จุลศิริวงศ์

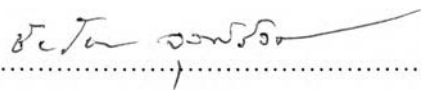
คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทมหาบัณฑิต

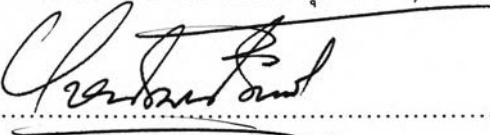
..... คณบดีคณะรัฐศาสตร์
(ศาสตราจารย์ ดร.อมรา พงศาพิชญ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. สุรชาติ บำรุงสุข)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(อาจารย์วรศักดิ์ มหัทธโนบล)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(รองศาสตราจารย์ ดร. ชัยโชค จุลศิริวงศ์)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ไชยวัฒน์ ค้ำชู)

สมสำเร็จ ทวีคำ: ความสัมพันธ์ระหว่างลาวกับจีน ยุคหลังสงครามเย็น, (SINO-LAO RELATIONS IN THE POST-COLD WAR ERA) อ. ที่ปรึกษา: อาจารย์วรศักดิ์ มหัทธโนบล, อ. ที่ปรึกษาร่วม: รศ.ดร. ชัยโชค จุลศิริวงศ์, 132 หน้า. ISBN 974-53-2738-7.

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งศึกษาพัฒนาการความสัมพันธ์ระหว่างลาวกับจีน ยุคหลังสงครามเย็น โดยวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่เป็นสาเหตุผลักดันให้ทั้งสองประเทศดำเนินการปรับความสัมพันธ์ระหว่างกัน อันนำไปสู่ความร่วมมือระหว่างกันอย่างใกล้ชิดในช่วงเวลาดังกล่าว การศึกษาได้นำเอาแนวความคิดว่าด้วยการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันเป็นกรอบในการวิเคราะห์ โดยวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีสมมติฐานที่ว่า "ความสัมพันธ์ใกล้ชิดระหว่างลาวกับจีน ในยุคหลังสงครามเย็น เป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงของระบบระหว่างประเทศ"

จากการศึกษาพบว่า การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมระหว่างประเทศและภายในประเทศเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้ประเทศลาวปรับความสัมพันธ์กับจีน ในขณะที่จีนดำเนินนโยบายปรับความสัมพันธ์กับลาวนั้น เพราะปัจจัยสภาพแวดล้อมภายในของประเทศจีนที่ต้องการพัฒนาเศรษฐกิจ รวมทั้งการรักษาไว้ถึงความมั่นคงของจีนด้วย ดังนั้น จึงทำให้ประเทศทั้งสองจำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน เพื่อให้บรรลุตามจุดประสงค์ดังกล่าว ด้วยเหตุนี้ ลาวและจีนจึงมีการพัฒนาความร่วมมือระหว่างกันอย่างสร้างสรรค์ อันนำไปสู่ความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดระหว่างกัน ซึ่งที่สำคัญความร่วมมือระหว่างกันดังกล่าวอยู่บนพื้นฐานของผลประโยชน์ร่วมกัน

ภาควิชา ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
สาขาวิชา ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
ปีการศึกษา 2548

ลายมือชื่อนิสิต.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

4681188324 : MAJOR INTERNATIONAL RELATIONS

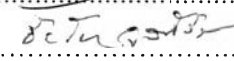
KEY WORD : SINO/ LAO/ RELATIONS/ POST-COLD WAR

SOMSAMLETH THAVIKHAM: SINO-LAO RELATIONS IN THE POST-COLD WAR ERA. THESIS ADVISOR: VORASAKDI MAHATDHANOBOL, THESIS CO-ADVISOR: ASSOC. Prof. CHAYACHOKE CHULASIRIWONGS Ph.D. 132 pp.
ISBN 974-53-2738-7.

The main theme of this thesis is a study on Sino-Lao relations in the post-cold war era. Employing the concept of interdependence as a framework of analysis, the thesis analyses factors affecting Laos and China relations since the end of cold war. The hypothesis of this thesis is that diplomatic normalization and close relations between these two countries in the post-cold war era, was determined by their respective economic and security interests in the context of a changing international situation.

The research finds that international and internal changes are main factors affecting Laos's normalization of relations with the People's Republic of China in the post-cold war era. At the same time, China's decision to normalize relations with Lao is because of its desire to promote its economic and security interests. Thus since the end of cold war, mutual interests have been crucial for the cooperation.

Department International Relations
Field of study International Relations
Academic year 2005

Student's signature.....
Advisor's signature.....
Co-advisor's signature.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาเป็นอย่างสูงจาก อาจารย์วรศักดิ์ มหัทธโนบล อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งได้ให้คำแนะนำ ช่วยแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์ ตลอดจนการให้กำลังใจตลอดระยะเวลาในการทำวิทยานิพนธ์จนสำเร็จลงด้วยดี รองศาสตราจารย์ ดร. สุรชาติ บำรุงสุข ที่กรุณารับเป็นประธานกรรมการวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ รวมถึงการให้คำแนะนำ ช่วยแก้ไขข้อบกพร่องในทุกประเด็นต่าง ๆ และรองศาสตราจารย์ ดร. ชัยโชค จุลศิริ วงศ์ ที่กรุณารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ในการให้คำแนะนำ ช่วยแก้ไขข้อบกพร่องในทุกประเด็นตลอดมา และ รองศาสตราจารย์ ดร. ไชยวัฒน์ คำชู ที่กรุณาสละเวลาอันมีค่าให้คำปรึกษาและช่วยแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ จนวิทยานิพนธ์เล่มนี้เสร็จสมบูรณ์ในที่สุด ผู้เขียนมีความซาบซึ้งในความกรุณาครั้งนี้อย่างยิ่ง และขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ข้าพเจ้าขอขอบคุณรองศาสตราจารย์ ดร.สมพงษ์ ชูมาก และรองศาสตราจารย์ ดร. อภิญญา รัตนมงคลมาส แห่งคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นอย่างยิ่ง ที่ได้กรุณาให้ข้อคิดข้อแนะนำที่เป็นประโยชน์ในการเขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ รวมทั้งคณาจารย์ท่านอื่นๆ ที่มีได้กล่าวนามไว้ ณ ที่นี้

ข้าพเจ้าขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงต่อ ครอบครัวมนัสรังษี ซึ่งเป็นพ่อแม่บุญธรรมที่ได้สละเวลาอันมีค่าให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เขียนจนได้มีโอกาสเข้ารับการศึกษาในสถาบันแห่งนี้ ตลอดถึงการให้คำปรึกษา แนะนำ ความรัก ความเอาใจใส่และกำลังใจตลอดระยะเวลาที่ผู้เขียนได้ศึกษา

สุดท้ายนี้ ข้าพเจ้าขอกราบขอบพระคุณ บิดา มารดา ที่ได้ให้กำลังใจแก่ผู้เขียนตลอดมา ตลอดจนขอขอบคุณพี่ น้อง และเพื่อน ๆ ที่ได้ให้ความรัก ความเอาใจใส่และให้ความช่วยเหลือข้าพเจ้าเสมอมา

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
1.1 สภาพปัญหา.....	1
1.2 สมมุติฐาน.....	8
1.3 กรอบความคิดในการศึกษา.....	8
1.4 การสำรวจวรรณกรรม.....	12
1.5 วิธีการศึกษา.....	14
1.6 ขอบเขตในการศึกษา.....	15
1.7 วัตถุประสงค์ในการศึกษา.....	15
1.8 ประโยชน์ในการศึกษา.....	16
1.9 การนำเสนอ.....	16
2 ความสัมพันธ์ระหว่างลาวกับจีนในยุคสงครามเย็น	17
2.1 ความขัดแย้งระหว่างประเทศสังคมนิยมและเสรีนิยม.....	17
2.2 ความขัดแย้งภายในกลุ่มคอมมิวนิสต์.....	24
2.2.1 ความขัดแย้งระหว่างโซเวียตกับจีน	24
2.2.1.1 การตีความอุดมการณ์มาร์กซิสต์-เลนินนิสต์.....	25
2.2.1.2 ปัญหาเรื่องพรมแดน.....	29
2.2.1.3 การแข่งขันกันเป็นผู้นำในโลกคอมมิวนิสต์.....	31
2.2.2 ความขัดแย้งระหว่างโซเวียตกับจีนและผลกระทบต่อความขัดแย้งของพรรค ในประเทศอินโดจีน.....	32
2.3 การดำเนินนโยบายของลาวต่อประเทศสังคมนิยมและทุนนิยมในยุคสงครามเย็น.....	43
2.3.1 นโยบายของลาวต่อประเทศสังคมนิยม.....	44
2.3.1.1 นโยบายของลาวต่อโซเวียตและประเทศสังคมนิยมต่าง ๆ.....	44
2.3.1.2 นโยบายของลาวต่อเวียดนามและกัมพูชา.....	45
2.3.1.3 นโยบายของลาวต่อจีน.....	46

บทที่	หน้า
2.3.2 นโยบายของลาวต่อประเทศทุนนิยม.....	46
2.3.2.1 นโยบายของลาวต่อสหรัฐฯและประเทศทุนนิยมต่าง ๆ.....	46
2.3.2.2 นโยบายของลาวต่อไทย.....	47
2.3.2.3 นโยบายของลาวต่ออาเซียน.....	48
2.4 ประเด็นที่ทำให้ลาวกับจีนมีความขัดแย้งระหว่างกัน.....	49
3 ปัจจัยที่มีผลผลักดันให้เกิดความร่วมมือลาว-จีน.....	52
3.1 ปัจจัยที่มีผลผลักดันให้ลาวปรับความสัมพันธ์ต่อจีนยุคหลังสงครามเย็น.....	52
3.1.1 ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก.....	52
3.1.1.1 ความล้มเหลวทางเศรษฐกิจของสังคมนิยมยุโรปตะวันออกและ โซเวียต.....	52
3.1.1.2 การปฏิรูปของสหภาพโซเวียตในสมัยกอร์บาชอฟกับผลกระทบ ต่อประเทศสังคมนิยมต่าง ๆ.....	56
3.1.1.3 การปรับนโยบายของสหภาพโซเวียตต่อจีน.....	61
3.1.1.4 บทบาทของจีนต่อเวียดนามในการถอนทหารออกจากกัมพูชา.....	67
3.1.2 ปัจจัยสภาพแวดล้อมในประเทศ.....	71
3.1.2.1 ปัญหาการพัฒนาเศรษฐกิจของลาว.....	71
3.1.2.2 การปฏิรูปเศรษฐกิจของลาวภายใต้นโยบาย “จินตนาการใหม่” ในยุคโกสอน พมวิหาน.....	80
3.2 ปัจจัยที่ส่งผลทำให้จีนต้องปรับความสัมพันธ์ต่อลาว.....	84
3.2.1 ยุทธศาสตร์การปฏิรูปพื้นที่เศรษฐกิจของจีน.....	84
3.2.1.1 การเมืองกับการพัฒนายุทธศาสตร์พื้นที่เศรษฐกิจ.....	84
3.2.1.2 นโยบายทางยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจจีนตอนใต้.....	88
3.2.2 ปัญหาด้านความมั่นคง.....	90
3.2.2.1 วิกฤตการณ์เทียนอันเหมิน.....	90
3.2.2.2 ปัญหาไต้หวัน.....	92
3.2.2.3 ปัญหาหมู่เกาะในทะเลจีนใต้.....	93
4 ความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจและความมั่นคงระหว่างลาว-จีน.....	95
4.1 ความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจระหว่างลาว-จีน.....	95
4.1.1 ความร่วมมือระดับทวิภาคี.....	95
4.1.1.1 ด้านการลงทุน.....	96

บทที่	หน้า
4.1.1.2 ด้านการค้า.....	98
4.1.2 ความร่วมมือระดับพหุภาคี.....	101
4.1.2.1 ความร่วมมือสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ หรือสี่เหลี่ยมทองคำ (Economic Quadrangle or the Golden Quadrangle).....	102
4.1.2.2 ความร่วมมือหกเหลี่ยมเศรษฐกิจระหว่าง ไทย-ลาว-พม่า- จีนตอนใต้-กัมพูชา-เวียดนาม หรือ ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ ในอนุภูมิภาคุ่มแม่น้ำ(Greater Mekong Sub-region Economic Cooperation: GMS-EC).....	105
4.1.2.3 สมาคมประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือ อาเซียน (The Association of South East Asian Nations: ASEAN).....	107
4.2 ความร่วมมือทางด้านความมั่นคงระหว่างลาว-จีน.....	110
4.2.1 ความร่วมมือระดับทวิภาคี(ความร่วมมือด้านความมั่นคงลาว-จีน).....	110
4.2.2 ความร่วมมือระดับพหุภาคี(ภายใต้กรอบว่าด้วยความร่วมมือด้านการเมือง และความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก (ASEAN Regional Forum: ARF)).....	113
5 บทสรุป และข้อเสนอแนะ.....	117
รายการอ้างอิง.....	120
บรรณานุกรม.....	127
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	132

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
1 แสดงปริมาณการค้าลาว-จีน.....	7
2 Net material product: NMP.....	53
3 ดุลการค้าของประเทศสังคมนิยมยุโรปตะวันออก* และสหภาพโซเวียตปี ค.ศ. 1981-1985...54	54
4 สถิติการหลบหนีของประชาชนลาวออกนอกประเทศสู่ค่ายอพยพในจังหวัดหนองคายและ อุบลราชธานี.....	74
5 ปริมาณการผลิตข้าวของลาว (ค.ศ. 1975-1980).....	76
6 มูลค่าสินค้าเข้าและสินค้าออก.....	76
7 สถิติการเพิ่มขึ้นของสหกรณ์การเกษตรในลาว.....	78
8 ดัชนีบ่งชี้สภาวะเศรษฐกิจลาว ปี ค.ศ. 1980-1985.....	79
9 ความแตกต่างระหว่างกลไกเศรษฐกิจเก่าและกลไกเศรษฐกิจใหม่.....	83
10 การลงทุนจากต่างประเทศในลาวที่ได้รับการอนุมัติตั้งแต่ปี ค.ศ. 1988-1996 จำแนกตามประเทศ.....	98
11 แสดงปริมาณการค้าลาว-จีน.....	101